

О полини, сиві полини! Хто посіяв вас на землі нашій? Чи вас посіяли по степах неораних прадавні скіфи?

А може, ви посіялись по всій землі нашій у давні роки козаччини? Тоді, коли не житом-пшеницею, а сивою тирсою, буркуном та ще сивим горем хлюпала земля наша аж за далекі обрії Дикого поля до самої Татарщини.

У відповідній роботі над текстом відзначаємо, що група питальних речень на початку уривка налаштовує читача на певні роздуми, розкриває перспективу подальшої розповіді. Наступні питальні речення продовжують тему, занурюючи її в історичний аспект, виражаючи гіпотетичні припущення автора. Таким чином, питальні речення виконують функцію з'єднувальних кілець текстового ланцюжка, забезпечуючи тим самим семантичну єдність між компонентами тексту.

У цій статті ми зупинилися на найголовніших засобах міжфразового зв'язку, що забезпечують семантичну єдність тексту (лексичний повтор, різноманітні засоби повторної номінації, відповідність дієслівних форм, сукупність певної групи, називні речення, риторичні питальні речення), акцентуючи увагу на методичних прийомах, які використовувалися на заняттях з української мови з метою формування у студентів поняття про зазначені засоби та вироблення практичних навичок структурування тексту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
2. Ковалик І.І., Мацько Л.І., Плющ М.Я. Методика лінгвістичного аналізу тексту. – К.: Вища шк., 1984. – 120 с.
3. Лосева Л.М. Как строится текст. – М.: Просвещение, 1980. – 96 с.
4. Мельничайко В.Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови: Посібник для вчителів. – К., 1986. – 168с.

УДК 37.036; 378.147; 81'243

Василюк Т.О.

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається специфіка використання загальнокультурного компонента як засобу естетичного розвитку студентів на основі спецкурсу, створеного шляхом тематичної інтеграції дисциплін гуманітарного циклу. Запропонована методика на матеріалі традицій народів світу дозволяє, на думку автора, розглядати освіту та виховання у загальнокультурному аспекті вивчення взаємодії і взаємовпливу різних культур шляхом використання загальнокультурного компонента у процесі вивчення іноземної мови..

The article is devoted to the specific use of general cultural component as the method of aesthetic education in high school on the basis of specific course made up by topical integration of the humanities. Suggested methodics based on world's traditions allows, in opinion of the writer, to esteem education and bringing-up processes in general-cultural aspect of interaction different culture's learning by using the general cultural component in the foreign language study.

Нова концепція освіти, сучасні вимоги до викладання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах акцентують увагу філологічних факультетів ВНЗ на проблеми виховання духовно багаті, культуромовної особистості студентської молоді, формування етнолінгвістичної, загальнокультурної, методичної компетенції у майбутніх учителів іноземної мови [1: 29]. Такі підходи потребують спецкурсів, які виконують функцію

інтеграційної ланки між філологічним, психолого-педагогічним, методичним блоками професійної підготовки майбутнього педагога.

Динамізм сьогодення актуалізує подальшу інтеграцію суспільних, гуманітарних, природно-наукових і технічних знань, створення цілісної інтегративної системи підготовки фахівців, розробку інтегрованих курсів і водночас детермінує процес розкриття внутрішніх зв'язків між навчальними дисциплінами, шляхи активізації пізнавальної діяльності студентів. Для формування систематизованих знань важливо навчити майбутніх учителів не лише здобувати знання, а й використовувати раніше набуті при вивченні інших предметів. Це можливо за організації навчально-виховного процесу на засадах дидактичної інтеграції знань. Метою статті є визначення інтегративного потенціалу загальнокультурного компонента в естетичному вихованні майбутніх учителів іноземної мови на основі розробленого спецкурсу.

У довідкових джерелах пропонуються різні визначення поняття “інтеграція” (від лат. *integratio, integer* – відновлення, цілий) – головними аспектами якого виступають: об’єднання чого-небудь у єдине ціле; стан поєднаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле; поєднання як процес, результатом якого є досягнення єдності і цілісності, узгодженості всередині системи, що ґрунтується на взаємозалежності окремих спеціалізованих елементів [2: 106]. Вимоги модернізованого соціуму до виховання “людини культури” зумовлюють потребу до інтеграційних освітніх процесів, одним із головних завдань якого є подолання суперечностей між існуючим змістом освіти і проблемами розвитку особистості.

Розробка інтегрованого спецкурсу базується на теоретико-дидактичних засадах інтеграційної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, визначених І.М.Козловською, О.М.Семенов, Ю.С.Стиркіною [3; 4; 5]. Розроблений спецкурс на основі тематичної інтеграції дисциплін гуманітарно-естетичного циклу (практичного курсу іноземної мови, країнознавства Великої Британії та Німеччини, методики викладання за спеціалізацією) дозволяє вирішити проблеми набуття достатнього рівня загальнокультурної та професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови; засвоєння необхідних лінгвокультурологічних знань, умінь і навичок; оволодіння елементами міжкультурного спілкування і відповідною іншомовною лексикою.

Інтегрований спецкурс має грати системотворчу роль в процесі естетичного розвитку студентів, де вони залучаються до діалогу культур; де загальнокультурні цінності та духовні ідеали перетворюються у стимули і мотиви практичної поведінки студентів не тільки в рідному, а й в іншомовному середовищі.

Отже, інтегративний потенціал загальнокультурного компонента полягає у розробці спецкурсу на основі тематичної інтеграції дисциплін гуманітарно-естетичного циклу ВНЗ: практичного курсу іноземної мови, країнознавства Великої Британії та Німеччини, методики викладання за спеціалізацією. Використання розробленого інтегрованого спецкурсу **“Загальнокультурний компонент у звичаях і традиціях народів світу”** сприятиме вихованню емоціональної, інтелектуальної та раціональної сфер особистості майбутнього вчителя, його естетичній вихованості [6].

Згідно з впровадженням модульно-рейтингової технології навчання у ВНЗ України, розроблений спецкурс поділено на чотири окремі модулі (Додаток А).

Кожний модуль – це змістовно завершений блок, який має визначену структуру. Сукупність блоків розкриває зміст інтегрованого спецкурсу в цілому.

Запропонований комплекс модульного навчання дозволяє студентам досягти необхідного рівня при засвоєнні теоретичного матеріалу та при проведенні практичних і лабораторних занять із врахуванням рівня знань, вмінь та особистісних якостей кожного. Означений комплекс забезпечує умови для активної пізнавальної та творчої діяльності студентів і базується на особистісно-діяльнісному підході до процесу естетичного розвитку.

Розроблений інтегрований спецкурс охоплює 8 тем (34 години: – 24 аудиторні й 10 – самостійна робота), з них 8 годин – лекційних, 8 годин – семінарських; 8 – лабораторних, 10 годин – самостійна робота.

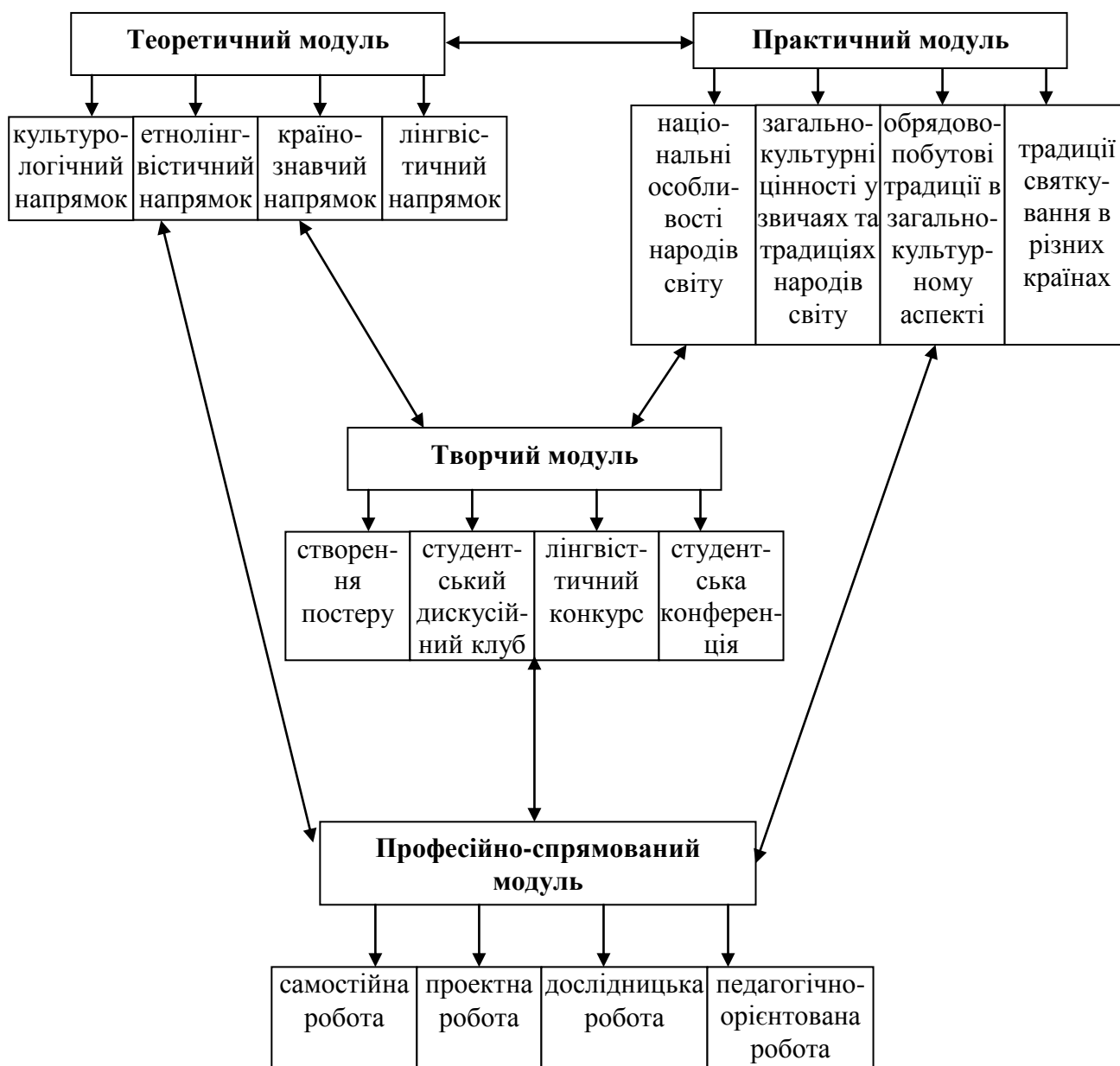
Першим напрямком **теоретичного модуля** нами був названий *культурологічний*, суть якого полягає у введенні студентів до світу народної культури. Реалізацією цього модуля має бути надання студентам теоретичних знань щодо традицій народів світу у вигляді запропонованого нами лекційного курсу.

Народна культура, що характеризує як давнє, так й сучасне суспільство, зародилась у сфері міфології та пов'язана з ним складним набором культурних рис. Вона базується на традиції, а традиція, в свою чергу, тісно пов'язана з поняттями звичаю, ритуалу, обряду. Окрім цих понять, в систему народної культури входить особливий тип знань, що називається народним.

Культурологічний напрямок запропонованого нами спецкурсу сприяє формуванню в майбутніх учителів іноземної мови розуміння основних загальнокультурних понять, як “загальнокультурні цінності”, “традиція”, “обряд”, “звичай”, “ритуал” тощо; вміння порівнювати загальнокультурні та національні явища, розкривати причини цих явищ, знаходити загальне та відмінне між основними ознаками різних культур.

Додаток А.

**Схематичне зображення інтегрованого спецкурсу
“Загальнокультурний компонент у звичаях і традиціях народів світу”**

Другим напрямком **теоретичного модулю** визначено *етнолінгвістичний*, який спрямований на усвідомлення студентами того, що мова є головною семіотичною системою будь-якої культури. Цей напрямок має утвердити у студентів думку про те, що структурні елементи мови, насамперед слова, відбивають фрагменти національних світоглядів, тобто є їх історичними символами подібно до народних звичаїв, обрядів, ритуалів. Студенти мають усвідомити той факт, що своєю етнокультурною обізнаністю вони завдячують великою мірою словам, а саме: їх етимології та семантиці, які мимовільно повідомляють носієві мови про історичні уявлення народу. Вивчення мови майбутніми вчителями іноземної мови має йти поруч з іншими системами культури, такими, як народні традиції, фольклорні та мистецькі твори.

Лекція даного напрямку охоплює декілька аспектів механізму формування духовно-творчої, естетично розвинутої особистості, які засновані на використанні:

народних традицій як засобу емоційного спілкування з іншими культурами та їх естетичного впливу. Своєрідність мовленнєвої культури спілкування включає гуманістично-моральну значущість взаємодії культур, де містяться основи загальнолюдської культури;

слова як дидактичного компонента управління процесом навчання. Гуманна насиченість слова підкреслює потребу студентів у духовному піднесенні. Проникнення у слово і володіння ним означає розуміння глобальності зв'язків з проблемами життя. Це дає можливість майбутньому вчителю формувати у своїй свідомості цілісну картину світобачення, розвивати самостійність мислення;

народних обрядів, традицій та побутових свят як дидактичних центрів самопізнання і самовиховання. Вони є реалізацією особистісної потенції, спрямованої на повний вияв свого призначення.

Теоретичний матеріал, що пропонується студентам, перш за все звертає увагу передусім на внутрішню форму слова, яка є відображенням давнього народного уявлення про навколишній світ. Об'єктом викладання є діахронічна семантика слова, діалектизми, історизми, архаїзми та неологізми, власно мовна і запозичена лексика, фразеологізми тощо. Вивчення значення й походження слів та фразеологізмів “розгортають” перед студентами культурні реалії давнини і сучасності, що є спільними для багатьох народів.

Наступним напрямком **теоретичного модуля** інтегрованого спецкурсу є країнознавчий, який ми тісно пов'язуємо із лінгвістичним напрямком, тому він може бути поєднаний як *лінгвокраїнознавчий*.

Лінгвокраїнознавчий напрямок відтворює інтерес майбутніх учителів до комплексу звичаєво-обрядових традицій народів світу у контексті загальнокультурного світового простору, здатність прослідювати прояви культурно-історичного, соціально-політичного розвитку народів, які відбилися і закріпилися у мові та “розглядають мову як систему втілення культурних цінностей” [8: 37].

Процес використання лінгвокраїнознавчого напрямку в теоретичному модулі спецкурсу пропонуємо проводити згідно таких положень:

1. Ознайомлення студентів із географічними, історичними реаліями країни в їх культурно-естетичному аспекті.
2. Ознайомлення із художньо-країнознавчим матеріалом.
3. Використання історико-культурного контексту (описи свят, обрядів, звичаїв, які несуть культурно-історичну інформацію народів різних країн).
4. Використання загальнокультурного аспекту у розгляді традицій та звичаїв народів світу.
5. Засвоєння або виділення загальнокультурних цінностей у звичаях, традиціях та проведенні свят у народів різних країн.

Розширення лінгвокраїнознавчого світогляду майбутніх учителів іноземної мови засобом прилучення до іншої культури (ознайомлення з традиціями, звичаями,

повсякденним життям, мистецтвом, літературою, історією та цивілізацією народу – носія мови, що вивчається).

Наступним блоком розробленого спецкурсу є **практичний модуль**, який включає семінарські заняття за тематикою:

Національні особливості народів світу (на матеріалі національного костюму).

Загальнокультурні цінності у звичаях та традиціях народів світу.

Обрядово-побутові традиції в загальнокультурному аспекті.

Традиції проведення свят в різних країнах.

Кожна тема семінарського заняття розрахована на 2 години аудиторної роботи.

Семінарське заняття, як одна з форм навчання, дає можливість навчати студентів розуміти художню інформацію, аналізувати її, що розвиває в них культуру художнього сприйняття. Художньо-пізнавальна діяльність, що є превалюючою на семінарських заняттях, ґрунтується на аналізі семантичного значення загальнокультурних цінностей та традицій, які їх відображають. Творчий пошук студентів знаходить своє завершення у процесі суб'єктивного перетворення здобутих вражень, яке зумовлює їхню готовність до вирішення особистісних завдань, стає їхнім індивідуальним досвідом.

Структура художнього сприйняття традицій спрямовує зміст педагогічної роботи, яка складається з трьох основних етапів:

Передкомунікативний етап ознайомлення з національними традиціями та пробудження інтересу до них.

Комунікативний педагогічний етап стимулювання процесів переживання, розуміння й оцінки культурних явищ.

Посткомунікативний етап закріплення отриманої художньої інформації, її впливу на духовний світ студента, що виходить за межі сприйняття конкретного культурного явища [9: 146–147].

На передкомунікативному етапі відбувається накопичення необхідних для сприйняття знань, загальних художніх вражень, уявлень, які сприяють розвитку ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів. Відомо, що ставлення до культурних явищ (традицій, обрядів, звичаїв, тощо) значною мірою залежить від спрямованості особистісних уподобань студента, його художньо-естетичної ерудиції, досвіду.

Комунікативний етап педагогічно скерованої організації процесу сприйняття підпорядкований цілям формування досвіду художнього спілкування. На цьому етапі важливого значення набуває активізація різних видів художньої діяльності, їх орієнтація на розвиток емоційно-чуттєвої сфери особистості, здатності до естетичного переживання у взаємозв'язку з формуванням умінь аналізувати образний зміст аспектів загальнокультурних традицій. Цей етап найбільш впливає на розвиток культури художнього сприйняття.

Посткомунікативний етап спрямований на активізацію вмінь самопізнання студентом власної духовної сутності, самотворенню під впливом одержаних мистецьких вражень. Майбутні вчителі не тільки споживають духовне багатство, яке зосереджене у традиціях, а й відчувають на собі їх дієвість, а тому змінюються у своїх ставленнях до світу і себе. На цьому етапі у студентів формується досвід пізнання власних емоційних реакцій, самооцінки свого ставлення до культурних явищ, самоусвідомлення себе як особистості.

Творча діяльність студентів у художньому спілкуванні з іншими культурами є важливим способом внутрішнього пізнання особистості, її саморозвитку і самозмінювання, зумовлює успішність реалізації виховного потенціалу використання загальнокультурного компонента. У цьому випадку студенти, привласнюючи багатство зовнішнього світу, сприймають культурні явища як свої особистісні і піднімають свою власну особистість до універсального, загальнокультурного буття.

Методикою передбачається **творчий модуль**, реалізацією якого є:

Створення постери “Багатство країн в їхніх традиціях” (“As many countries as many traditions”).

Проведення засідання студентського дискусійного клубу за темою “Звичаї і традиції моєї країни у загальнокультурному просторі”.

Проведення лінгвістичного конкурсу.

Проведення студентської конференції “Місце та роль звичаїв і традицій народів світу у сучасному житті”.

Творчий модуль надає можливість майбутнім учителям: виразити своє власне бачення традицій народів світу у загальноісторичному та загальнокультурному аспекті та надати йому художньо-естетичного оформлення при створенні постеру. Робота над створенням постеру: стимулює мисленнєву та творчу діяльність студентів при виборі методів зображення, що відповідають темі постера. Естетичному розвитку майбутніх вчителів сприяє використання художніх навичок студентів, спроба зробити самостійний крок до створення власного витвору мистецтва.

Метою проведення *дискусійного клубу* являється спонукання студентів до аналізу та порівняння звичаїв та традицій рідної країни зі звичаями та традиціями народів світу. Дискусія вимагає від студента висловлювання власної думки, вміння її відстоювати, постановку запитань іншим і собі, а також самостійне формулювання висновків. Запропонована тема дискусії “Звичаї і традиції моєї країни у загальнокультурному просторі” спрямована на виховання в студентів естетичних почуттів щодо краси національних українських традицій, на розкриття тих емоцій, що виникли в них під час доведення, що саме українські традиції є найкращими у світі та в чому саме їх краса. Студенти не тільки мають отримати насолоду від висловлювання власної думки, але й оцінити та поміркувати над думками інших.

У системі загальнокультурних цінностей та пріоритетів мова, завдяки своїй природі, засобам існування і потенційним можливостям, посідає особливе місце. Тому метою проведення *лінгвістичного конкурсу* є – передати майбутнім учителям іноземної мови організовану і естетично спрямовану мовну інформацію, основою якої є загальнокультурний компонент, базовими напрямками якої визначено напрямки лінгвокраїнознавства, етнолінгвістики та організації студентської мовної творчості.

Завершуючим етапом творчого модуля є *студентська конференція* “Місце та роль звичаїв і традицій народів світу в сучасному житті”, де кожному зі студентів пропонується обрати країну, традиції та звичаї якої він буде представляти. Знайомлячись і поступово заглиблюючись у культуру обраної країни, студенти мають змогу простежити за розвитком традицій та звичаїв, визначити їх загальнокультурну значущість й насиченість, їх роль й місце у загальнокультурному світовому просторі.

Творчий модуль запропонованого спецкурсу передбачає формування в студентів естетичного смаку при знайомстві та сприйнятті звичаїв та традицій народів світу, вміння користуватися набутими загальнокультурними знаннями в процесі міжособистісного спілкування, загальних правил і норм культурної поведінки та культури мовлення.

Інтегрований спецкурс передбачає **професійно-спрямований модуль**, що розрахований на 10 годин. Беручи участь у професійно-спрямованому модулі, студенти вчаться планувати свою педагогічну діяльність, використовувати надбані загальнокультурні знання у професійній діяльності, самостійно організовувати і проводити заняття з гуманітарних предметів із використанням *загальнокультурного компонента* під час проходження педагогічної практики в середній загальноосвітній школі.

Професійно-спрямований модуль передбачає самостійну роботу студентів, до якої винесено написання реферату, написання міні-твору на тему “Я – громадянин світу”, захист проектної роботи щодо звичаїв і традицій різних народів, художнє оформлення альбому “Традиції та сучасність”. Виконуючи завдання самостійної роботи за власним вибором, студенти вчаться самостійно відбирати необхідний матеріал, користуватися мережею Інтернет, самостійно оцінювати і аналізувати власний загальнокультурний досвід.

Серед **методів**, які застосовуються щодо організації і проведення професійно-спрямованого модуля спецкурсу, визначимо такі:

– *метод проектної роботи* (як самостійно спланованої діяльності студентів, у рамках якої загальнокультурна компетентність майбутнього педагога природно вплітається в інтелектуально-емоційний контекст соціально значущої власної педагогічної діяльності. Саме тому проектна робота дозволяє розширити вузько-профільну спеціалізацію, вивести професійну діяльність студентів за рамки вузької спеціалізації, створити широку опору на практичні різновиди діяльності. Робота над проектом є творчим, особистісно значущим для майбутніх учителів процесом);

– *метод дослідницької роботи* (який забезпечує розвиток творчих здібностей студентів, уміння застосовувати одержані знання за всіма дисциплінами гуманітарного циклу на практиці, уміння формулювати проблему та знаходити шляхи її вирішення, здійснювати самостійний пошук джерел і робити висновки).

Після виконання студентами завдань самостійної роботи за власним вибором майбутні педагоги постають перед вирішенням таких проблем:

– розробити власну модель навчально-виховної роботи в школі із використанням загальнокультурного компонента у звичаях і традиціях народів світу;

– підготувати додатковий матеріал за спеціалізацією для використання у власній педагогічній діяльності;

– реалізувати власну модель навчально-виховної роботи в школі у термін проходження педагогічної практики;

– проаналізувати і зробити власні висновки щодо використання загальнокультурного компонента у процесі викладання предметів гуманітарного циклу у середньому загальноосвітньому навчальному закладі.

Використання методів дослідницької, проектної, творчої та самостійної роботи, організація і проведення конкурсів, конференцій, ігор за професійним спрямуванням сприяє формуванню загальнокультурної компетентності майбутніх педагогів, здатності до сприйняття норм і цінностей іншої культури, діалогізації іншомовного спілкування, акцентуванню мови почуттів, створенню умов для культурної і педагогічної творчості студентів, соціально і професійно значущої особистісної діяльності.

Отже, в методиці викладання інтегрованого спецкурсу використовуються культурологічний, етнолінгвістичний, країнознавчий, лінгвістичний напрямки загальнокультурного компонента як засобу естетичного розвитку майбутніх учителів. Інтегративним потенціалом естетичного розвитку студентів стає комплексна реалізація теоретичного, практичного, творчого та професійно-спрямованого модулів розробленого спецкурсу на основі тематичної інтеграції дисциплін гуманітарного циклу ВНЗ України, що сприяє підвищенню загальнокультурного та інтелектуального рівня майбутніх учителів іноземної мови.

Дана стаття не вичерпує всіх аспектів використання інтегративного потенціалу загальнокультурного компонента як засобу естетичного виховання майбутніх педагогів, тому важливими для дослідження залишаються проблеми використання загальнокультурного компонента у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови та використання інтеграційного потенціалу загальнокультурного компонента у процесі поза аудиторної роботи майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Семенов О. Інтегративний потенціал спецкурсів у професійній підготовці майбутніх учителів-словесників // Рідна школа. – 2005. – №11. – С. 29–33.
2. Социологический энциклопедический словарь / Под ред. Г.В.Осипова. – М.: Изд. группа ИНФА. – М.: НОРМА, 1998. – 488 с. (На русском, английском, немецком, французском и чешском языках).
3. Козловська І. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2004. – 21 с.

4. Семенов О. Етнолінгводидактична культура вчителя-словесника: Навч.-метод. посібник. – К. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2003. – 108 с.
5. Стиркіна Ю. Дидактичні засади підготовки майбутніх учителів іноземної мови до викладання інтегрованих курсів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2002. – 20 с.
6. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні (проект) // Освіта України №94, 3 грудня 2004 р.
7. Мурзин Л.Н. О лингвокультурологии, её содержании, методах // Collegium. – 1997. – №1. – С. 35–39.
8. Рудницька О. Педагогічний зміст художнього сприйняття. Гуманітарні науки. – 2001. – №1. – С. 146–147.

УДК 378

Вахницька М.Г.

ПРОФЕСІЙНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА КАТЕГОРІЯ

У статті обґрунтовується значення мовленнєвої культури для професійної діяльності викладача. Розглядаються різні тлумачення поняття “професійне мовлення”, і в результаті їх аналізу наводиться авторське визначення цього поняття.

In the article the author substantiates the significance of the speech culture in the professional activity of a teacher.

The investigator examines different interpretations of the notion the “professional speech” and on the basis of their analysis gives her own definition of this notion.

Однією з актуальних проблем сучасної освіти є навчання майбутньої професії, конкретному предметові на основі професійного спілкування в процесі спільної діяльності вчителі й учня, викладача і студента. При цьому головною формою впливу на тих, хто навчається, завжди залишається слово вчителя.

Володіння мовою, уміння спілкуватися, вести гармонійний діалог і домагатися успіху в педагогічній комунікації – найважливіші складові професійних умінь сучасного вчителя. Професійно-мовленнєва культура – це не тільки необхідна складова добре підготовленого фахівця, але і показник мислення, а також загальної культури.

Мета статті – проаналізувати існуючі підходи до визначення поняття “професійне мовлення”, для того, щоб обґрунтувати методику навчання даному аспектові мовлення.

Розвиток мовлення – велика і складна область навчання і виховання. Складна тому, що стосується такого складного явища, як мовлення людини, і тому, що вона прямолінійно не співвідноситься з жодним із лінгвістичних курсів. Мовлення – поняття міжпредметне: воно зустрічається в лінгвістичній, психологічній, педагогічній, методичній літературі, теорії комунікації та в інших областях знань.

У лінгвістиці під мовленням розуміють “конкретне говоріння, що протікає в часі і втілене в звукову форму (у тому числі внутрішнє проказування – внутрішнє мовлення) або письмову” [2: 257].

До мовлення відносять також продукти говоріння у вигляді мовленнєвого твору (тексту), що фіксується пам'яттю або письмом.

У “Словнику-довіднику лінгвістичних термінів” дається таке визначення мовленню:

“а) діяльність мовця, який використовує засоби мови для спілкування з іншими членами даного мовного колективу (говоріння) або для звертання до самого себе (мовлення, що звучить; мовлення внутрішнє);

б) різновид (зазвичай стилістичний) спілкування за допомогою мови, що характеризується добром тих або інших граматичних засобів залежно від умов і цілей комунікації (мовлення ділове, мовлення повсякденне, мовлення професійне й ін.);